

BOEKBESPREKING

SIJSJES EN DRIJSIJSJES. DE VOGELS VAN AMSTERDAM

Joh. J. Frieswijk

Reeds vele jaren geleden waren de Amsterdamse vogelaars het erover eens dat er een 'Avifauna van Amsterdam' moest komen. Er werd dus geregeld over gepraat. In 1988 lag er eindelijk een concreet plan op tafel voor *De broedvogels van Amsterdam*, een regionaal atlasproject.

In acht bladzijden werden voorgeschiedenis, doel, opzet, werkwijze, gebiedsbegrenzing, criteria voor broedzekerheid enzovoort uiteengezet (*De Gierzwaluw* 26, 1988, nr.4). Met bepaalde soorten (zeldzame broedvogels, koloniebroeders) was men betrekkelijk gauw klaar, maar met de 'gewone' soorten wilde het minder vlotten. Het was duidelijk dat er een 'doener' nodig was om de zaak in een hogere versnelling te krijgen. Die diende zich begin jaren '90 aan in de persoon van Martin Melchers, die met het boek *Haring in het IJ, De verborgen dierenwereld van Amsterdam*, zijn reputatie gevestigd had. Het resultaat, *Sijsjes en drijsijsjes, de vogels van Amsterdam*, mag gezien worden. De Amsterdamse vogelwereld 1984-1995, met nadruk op de broedvogels, ligt voor het nageslacht vast. Ruim 30 schrijvers en 20 tekenaars laten 142 (mogelijke) broedvogels de revue passeren. Een indrukwekkend aantal!

Elke soort heeft één of meer bladzijden toebedeeld gekregen. Ondanks de uniforme uitvoering zijn de teksten uiteenlopend van kwaliteit. Ze variëren van zeer vakkundige diagnose tot leuterpraat ("de rest van de Kepenmannetjes zit voor Jan Lul te zingen"). Ook de afbeeldingen lopen sterk uiteen. Er zitten ware kunstwerkjes bij, maar ook karikaturen.

Per soort wordt een verspreidingskaart gegeven, die aangeeft in welke km²-blokken de soort (mogelijk) heeft gebroed. Aangezien de 'stippen' (zekere broedgevallen rondjes; mogelijke broedgevallen vierkantjes) betrekking hebben op de periode 1984-1995 (12 jaar), geven de kaartjes een te rooskleurig beeld. Er treedt een opteleffect op, dat volgens de redactie wordt gecompenseerd door onvolledigheid. Bij opvallende soorten is dat beslist niet het geval. Ook de kaartjes vertonen wel enige

gebreken. De Kwartelkoning staat aangegeven met het teken voor met zekerheid vastgesteld broedgeval (ronde stip), terwijl het om twee met taperecorders verjaagde dwaalgasten gaat. Niet eens een vermoedelijk broedgeval dus.

De Zwartkopmeeuw staat met een ronde stip op de kaart, terwijl het broeden in de periode 1984-1995 niet is vastgesteld (wel in 1983, daarna hielden zich slechts Zwartkopmeeuwen 'verdacht' op in de broedperiode).

Bij het lezen van de teksten begon ik hier en daar vraagtekens te plaatsen bij het 'broedvogelschap' van bepaalde soorten. Ook bleek een hoeveelheid pluimvee in de doorlopende presentaties te zijn opgenomen. Om met de laatstgenoemde groep te beginnen: Aalscholver (broedpaar met één Artisvogel), Kwak (Artisvogels), Ooievaar (Artisvogels), Knobbelzwaan (verwilderde tamme vogels), Rietgans (één keer jongen van een tam paar), Canadese gans (parkvogel), Brandgans (geliefde soort in wildwatercollecties), Casarca (parkvogel), Nijlgans (op grote schaal verwilderde parkvogel), Fazant (uitgezet en verwilderd), Stadsduif (verwilderde postduiven), Halsbandparkiet (losgelaten volièrevogels en hun nakomelingen). Dus 12 broedvogelsoorten, die mogelijk tot Amsterdams wilde avifauna kunnen worden gerekend. Ik vraag mij af waarom het Bankivahoen, voorouder van krielhoenders die vrij leven in onder andere het Amstelpark, niet als soort is opgenomen.

Problemen heb ik met een aantal (mogelijke) broedvogels, waarvan de gevallen onvoldoende of niet gedocumenteerd zijn. Wat ons ornithologisch nageslacht daarmee aan moet, weet ik niet. Ik ben opgegroeid in de tijd dat een zingend mannetje nog geen territorium betekende en een territorium nog geen broedgeval (zo lang het broeden niet bewezen was). Daarom heb ik het moeilijk met (mogelijke) broedvogels, die op de lijst zijn gekomen dankzij het 'oprekken' van SOVON-criteria. Voorbeelden daarvan zijn:

- Hop, eenmalig waargenomen aan de Diemerzeedijk op 23 mei 1994. Deze soort wordt - ondanks het feit dat Daalder zegt te weten dat die daar niet broedt - glashard opgevoerd als mogelijke broedvogel. Uit SOVON-publicaties is nooit gebleken dat een dergelijke soort als broedvogel *moet* worden beschouwd.
- Krekelzanger, eenmalig gehoord aan de Diemerzeedijk op 30 juni 1992. Mogelijke broedvogel? Dit slaat nergens op; ook hier zijn SOVON-

criteria misbruikt!

Ook bij verschillende andere soorten is de documentatie mijns inziens te mager om van een (mogelijke) broedvogel te kunnen spreken. Tenzij de redacteuren over ongepubliceerde aanvullende gegevens beschikken, hadden Blauwe kiekendief, Kwartel, Kwartelkoning, Nachtzwaluw, Zwarte specht, Kramsvogel, Fluitier, Vuurgoudhaantje en Keep volgens mij beter in een 'aanhangel' kunnen worden opgenomen. Dat scheelde wel negen soorten ... Overigens, in de lijst op bladzijde 235 e.v. staan Blauwe kiekendief, Kramsvogel en Vuurgoudhaantje zelfs als zeker vastgestelde onregelmatige broedvogels vermeld!

Dat brengt mij bij de rest van het boek, dat weliswaar in hoofdzaak over de Amsterdamse broedvogels gaat, maar dat ook informatie geeft over de Amsterdamse vogelwereld historisch gezien, broedvogelgezelschappen en overige (niet-broedende) waargenomen vogelsoorten (1900-1995).

Hier en daar zijn er slordigheden in de tekst geslopen (haastwerk?) Waarnemer Frieswijk staat gespeld met een V. Auteur Edward van IJzendoorn wordt enige malen als Edward IJzendoorn vermeld. Verder wil ik op dit soort zaken niet ingaan, ze doen nauwelijks afbreuk aan het geheel.

De conclusie kan luiden: een boek dat thuishoort in de boekenkast van elke Amsterdamse vogelaar, maar dat beslist niet als honderd procent betrouwbaar naslagwerk mag worden gehanteerd.

Sijsjes en drijsijsjes. De vogels van Amsterdam.

Redactie Martin Melchers en Remco Daalder

Uitgeverij Schuyt & Co, Haarlem 1996